

# Motion till riksdagen

1989/90:U404

av Inger Schörling m.fl. (mp)

Säkerhetspolitik

---

## 1 Inledning

Vårt förhållandevis välmående och demokratiska svenska samhälle är värt ett gott försvar. Trots den glädjande utvecklingen när det gäller demokratisering i många länder och inledd internationell nedrustning är världsläget mycket allvarligt med tanke på miljöförstöring, svält, fattigdom och olika typer av krigföring. Hellre än en fortsatt polarisering mellan freds rörelser och anhängare av militärt försvar skulle man se en vidgad hotbildsanalys och en samling kring behovet av en grön omrustning.

Kostnadsmässigt domineras våra försvarsåtgärder av militära rustningar. I senaste förslag till statsbudget får armén 10,7 miljarder, flygvapnet 10,4 och marinen 5,0. Det civila försvaret får nöja sig med 1,9, medan den militära delen drar totalt 33 miljarder. Psykologiskt försvar tilldelas 9,2 miljoner.

De militära kostnaderna utgör ca. 2,5% av den s.k. bruttonationalprodukten (BNP). Hur mycket satsas på försvar mot de övriga delarna i hotbilden? Här är det svårt att beräkna men nämnas bör en tysk undersökning (Institut der deutschen Wirtschaft, Köln), där man beräknat och jämfört vad 10 industriländer lägger ut på miljöförbättrande åtgärder. Sverige hamnade med 0,64% av BNP på åttonde plats i denna jämförelse – inte alltför imponerande.

## 2 Hotbilder

Av övergripande betydelse är naturligtvis att det förs en klok politik både i Sverige och utomlands. Dagsläget och historien visar att så inte alltid sker. Politiska misslyckanden leder till hotfulla situationer som visar sig på olika sätt. Man kan tala om olika hotbilder som tillsammans ger en total hotbild som är komplex och full av samspelseffekter. För att kunna komma fram till relevanta försvarsåtgärder måste man emellertid försöka dela upp och strukturera hotbilden. Man måste inte bara analysera hotens natur utan även söka göra någon bedömning av sannolikheten att de kan utlösas. Nedanstående tabell 1 är ett blygsamt försök till strukturering.

**Tabell 1. Grov schematisering av hotbilder och några exempel på försvarsåtgärder**

	Omfattning/ Sannolikhet	Skadeeffekter	Försvarsåtgärder Förebyggande	Katastrofberedskap Räddningstjänst
Miljöförstöring	Pågår	Smygdödande, svårreparabla skador	Anpassning t ekologiska ramar	Stort behov
Militärt angrepp	För dagen uteslutet men framtida risk	Hastig död, reparabla skador	Decentralisering, respektingivande motst. organisation	Visst behov
Ekonomiskt angrepp	Ökande	Tärande, fri- hetsberövande	Mångfald i näringsliv	Ej möjlig
Informations- manipulation	Ökande	- " -	Ober. massmedia, bra skola	Ej möjlig
Solidaritets- förlust	Ökande	Kaos utlösande hot 1 och 2	En samhälls- vision	Ej möjlig

## 2.1 Miljöhotbilder

När de grundläggande förutsättningarna för växter, djur och människor försämras eller snabbt förändras leder detta till svält, sjukdom och död. Det ekologiska systemet kan kollapsa lokalt eller regionalt till följd av industrijordbruk som i Sovjet eller Laholmsbukten, till följd av skogsskövling och klimatförändringar som i Afrika eller på grund av industriutsläpp som exempelvis i södra Polen. Lokala och regionala förändringar i de ekologiska systemen har varit problem långt tillbaka i historien.

Unikt för vår tid är dock att det mänskliga rumsterandet i naturen nu tagit en sådan omfattning att vi börjar lida av en global nedsmutsning. Ozonskiktet minskar, växthuseffekten ökar, sur nederbörd påverkar hela världsdelar. Fisken blir otjänlig som föda på grund av tungmetaller och klorföreningar. Radioaktivt avfall sprids i biosfären eller laddas upp i reaktorer och avfallslager. Jordens kapacitet för produktion av föda och bränsle är allvarligt hotad. De ekologiska systemen har en viss men varierande tålighet men när denna överskrids kan globala katastrofer uppkomma mycket plötsligt.

Den storskaliga hanteringen av gifter och miljöfrämmande kemikalier kan även ge katastrofer där ett stort antal människor skadas eller dödas som i Bophal eller Tjernobyl. Kärnvapen framstår alltmer som komponenter i miljöhotbilden snarare än som tillhörande den militära hotbilden.

De politiska förändringarna i Östeuropa har genom demokratiseringen en positiv inverkan på miljöhotbilden. Samtidigt finns det dock anledning till oro för att en upplösning av Sovjetunionen kan leda till en okontrollerad kärnavapenspridning och därigenom mera akuta miljöhot.

Miljöhotbilden finns utförligt beskriven i en omfattande litteratur.

## 2.2 Militära hotbilder

I dagens politiska läge kan det inte sägas föreligga några militära hot gentemot Sverige. De enorma vapenarsenalerna hos Warszawapakten (WP) och NATO finns visserligen i huvudsak kvar men politiska förutsättningar saknas för en konflikt mellan dessa stormaktsblock och det är svårt att se några möjligheter för att de skall återkomma. Den s.k. marginaldoktrinen, enligt vilken Sverige skulle behöva försvara sig militärt i ett storkrig mellan blocken, saknar idag relevans. Däremot finns, som vi nu med all tydlighet ser, risker för krig mellan olika etniska grupper inom Östeuropa. Om dessa blir stora och utbryter i vårt närområde krävs från svensk sida en beredskap för flyktmottagning och militär neutralitetsvakt. Mera osannolikt, men tänkbart, är att främmande makter engagerar sig i sådana konflikter. En annan tänkbar anledning till främmande militär intervention i Östeuropa skulle kunna vara strävan att förhindra kärnvapenspridning om Sovjetunionen helt bryter samman. Om främmande makter ingriper i Östeuropa medför det sannolikt en ökad risk att Sverige kan bli ett intressant basområde. Det kan vara frestande att använda "hangarskeppet Götaland".

Nedrustningsförhandlingarna i Wien har inte sjöstridskrafterna på dagordningen. Det är beklagligt. Det hävdas ofta i den nordiska debatten att Norska havet och Barents hav är strategiskt oerhört viktiga områden med tanke på att Sovjets ubåtar med strategiska kärnvapen och övriga marina styrka i huvudsak är baserad på Kola-halvön och NATO har en stark närvaro i Nordnorge och Norska havet. Därmed blir också nordligaste Sverige av intresse för stormaktsblocken. Emellertid måste man idag göra den bedömningen att ett krig mellan de tidigare blocken är omöjligt, såvida NATO inte umgås med erövringsplaner. WP har inte den ekonomiska styrkan eller inre sammanhållningen som fordras för att gå till angrepp. Sovjet är en supermakt endast vad avser kärnvapen och detta räcker inte för att ta strid med NATO. På längre sikt kan dock Nordkalotten åter bli ett riskområde om Ryssland utvecklas till en nationalstat med expansionslusta. Sådana nationalstater kan för övrigt i ett längre perspektiv naturligtvis uppkomma var som helst i Europa.

Även om mycket talar för att stormakter i framtiden mera kommer att använda sig av ekonomisk makt och mindre av militär, löper små länder alltid risken att drabbas av kanonbåtsdiplomati eller invasionsföretag av Panama-typ. Särskilt betänkligt i detta sammanhang är våra kärnkraftverk och deras lokalisering. På denna punkt är vi mycket sårbara för utpressning. Det är högst anmärkningsvärt att detta förhållande inte tas på större allvar. Utredningar hänvisar till avstängning vid krigshot, vilket endast kan något minska effekten av ett fientligt angrepp. Man räknar inte med att reaktorererna angrips.

Mot bakgrund av den politiska osäkerheten i Europa, de ekologiska hoten och svältsituationen i Afrika och Asien som kan ge upphov till folkflyttningar och krigiska förvecklingar är det omöjligt att sia om hur militära hot kan se ut fram emot sekelskiftet. Man måste kunna tänka sig inte bara högteknologiska vapen, utan även enkelt beväpnade folkvandringssarméer eller kemiska och biologiska stridsmedel.

## 2.3 Ekonomisk hotbild

Miljöförstöringen utgör långsiktigt en mycket stor ekonomisk belastning. Mera kortsiktigt och lokalt för Sveriges del finns en ekonomisk hotbild i detta att vårt näringsliv blir alltmera specialiserat och beroende av nyckelvaror från andra länder. Förhållandet kan utnyttjas när beroendet blir ensidigt. Ett färskt exempel är USA:s embargo för datateknologi gentemot öststaterna. Sverige anpassade sig så tyst som möjligt till detta. JAS-projektets beroende av NATO-teknologi är ett annat allvarligt exempel. Den pågående anpassningen till EG är av allt att döma så omfattande, att vi inom några få år inte har något reellt val i fråga om medlemskap eller inte. Vi tvingas då konstatera, att vi blivit en delstat i ett nytt imperium utan vare sig militär invasion eller ockupation.

För dagen syns vårt beroende på elektronikområdet som det mest allvarliga, därför att så mycket i vårt samhälle har datoriserats. Överlag har vårt näringsliv blivit alltmer beroende av utländsk teknik – industri såväl som lantbruk. Tyvärr avrustar vi raskt på detta område. Försvarsbeslutet 1987 gav myndigheterna i uppdrag att planera för ett års förkrigsskede med minskande handel och därefter ett kort krig på några veckor eller någon månad och därefter normal situation. Beredskapslager av olika slag har därför sålts ut. En livsmedelspolitisk beredningsgrupp har nyligen föreslagit att levande jordbruksberedskap i stora stycken skall ersättas med livsmedelslager (Jordbruksdep. Ds 1989:63). Även om Överstyrelsen för Civil Beredskap idogt arbetar för större beredskapshänsyn i samhällsplaneringen, så är allttjämt sårbarheten i den s.k. kommunaltekniska försörjningen (el, vatten, värme, avfall) skrämmande hög.

## 2.4 Informationsmanipulation

Denna hotbild är diffus men har många väl dokumenterade exempel. Inom denna hotbild måste man särskilt uppmärksamma TV-mediets starka roll. Det man ser i bild har en hög trovärdighet. Selektionen syns däremot inte. Symtomatiskt är exempelvis hur viktigt TV-huset var vid den rumänska revolutionen nyligen.

## 2.5 Solidaritetsförlust

Faran för minskande solidaritet och samhörighetskänsla mellan svenska medborgare måste börja erkännas som ett allvarligt hot mot det svenska samhällsbygget. Med tanke på faran i att odla nationalism har det kanske varit svårt att tillräckligt uppmärksamma detta problem.

Vid tidigt 1900-tal kunde Sverige bygga en nationell lojalitet på en säreget stor homogenitet i fråga om kultur och språk, även om det fanns stora klyftor i materiell välfärd. Så småningom byggdes det sedan upp en solidaritet med en tanke om det goda folkhemmet, som skulle ge ekonomisk trygghet i livets alla skiften. Solidariteten med denna idé blev ganska bred och djup. Nu syns den starkt undergrävd. Vad ska man ta till när den solidariteten sviktar? Det är varken önskvärt eller möjligt att återgå till någon nationalism av sekelskiftesmodell. Framöver blir vi ett folk med många etniska ursprung och många olika kulturtraditioner.

### 3 Försvarsåtgärder

Våra försvarsåtgärder bör styras av tre principer:

- god anpassning till hotbilden
- minsta möjliga militära makt
- bredast möjliga folkliga förankring.

Nuvarande "försvarsmakt" har enligt vår mening en dålig hotbildsanpassning. Sannolikt klarar vi inte ens på ett tillfredsställande sätt den militära delen av hotbilden därför att vårt samhälle blivit så mycket mera sårbart. Principen om minsta möjliga militära makt måste alltid hävdas i ett samhälle som i övrigt söker begränsa våld i alla dess former. Den folkliga förankringen är nödvändig för att förhindra att militären, som i en del andra länder, blir en separat maktfaktor i samhället.

När det gäller förebyggande försvarsmetoder utöver god utrikespolitik framstår *ekologiskt samhällsbyggande* som en överlägsen metod. Det är den enda adekvata gentemot miljöhoten. Den har klar effekt mot militära och ekonomiska hot samt kan genom att odla en vision om ett bättre samhälle motverka även "solidaritetsförlust" och "psykologiska angrepp". En annan rationell och verksam metod bör vara att inrätta en *allmän värntjänst* för både män och kvinnor.

Hotbildsbeskrivningen i tabell 1 markerar vidare att både miljöhoten och militära hot måste mötas med *katastrofberedskap och räddningstjänst*. Detta väcker tanken om att man borde kunna samordna försvarsåtgärderna mot dessa bägge delhotbilder och därmed vinna i rationalitet. Man bör kunna arbeta för en GRÖN OMRUSTNING parallellt med en militär nedrustning.

#### 3.1 Utrikespolitik

En skicklig utrikespolitik är en absolut nödvändighet för vårt samhälles säkerhet och fortbestånd. Den svenska linjen med alliansfrihet syftande till neutralitet i krig har ett stort anseende, eftersom den lyckats hålla oss utanför de bägge världskrigen och Stalins imperium. Den gäller formellt alltjämt och lovsjunges i alla våra försvarsbetänkanden. Frågan är bara hur mycket reellt innehåll den har kvar. Vi är teknologiskt starkt beroende av NATO-länderna. Det har alltmer blivit så att den s.k. neutralitetspolitiken kommit att framstå som en kuliss, som våra regeringar haft all möda i världen att söka hålla upprätt med vackra ord. Kanske kan vi nu med den förändrade politiska situationen i Europa få en ärligare diskussion om hur vår neutralitetspolitik ska kunna få en trovärdighet grundad på verkliga förhållanden. Doktrinen bör kunna vara funktionell, särskilt som den politiska omvärlden är oviss och man definitivt bör undvika att lägga alla ägg i samma korg. Vi bör noga överväga effekterna av den process som pågår, innebärande att vi gör oss allt mer beroende av EG. Kommer vi att landa som en perifer delstat i ett västeuropeiskt imperium eller kan utvecklade relationer med EG-länderna bli en motvikt mot amerikanskt inflytande? Helt säkert skulle vi kunna skaffa oss en bättre ställning om vi nu snabbt byggde upp samarbete med de östeuropeiska länderna. Samtidigt är det av utomordentlig betydelse att vi efter förmåga söker bidra till att FN får mera av överstatlighet.

Vi måste vidare utveckla vår solidaritet med världens fattigare länder.

Vårt ekonomiska bistånd måste styras av ett ekologiskt tänkande, både hos mottagare och givare. Biståndet till länderna på andra sidan Östersjön måste öka kraftigt.

Mot. 1989/90  
U404

Till det mest positiva i dagens politiska bild hör de av allt att döma unikt framgångsrika nedrustningsförhandlingarna i Wien. Dock hotar Nordeuropa att komma på efterkälken. Sverige bör inbjuda NATO och WP till förhandlingar, specifikt gällande Norden och havsområdena däromkring. Vi bör kräva en kärnvapenfri zon i Norden men också ställa krav på avveckling av landstigningstrupper. Sverige bör för sin del kräva att man vid alla flottbesök klart deklarerar att man ej har kärnvapen ombord.

Vi föreslår:

- att Sverige skall aktivt verka för en kärnvapenfri zon i Norden,
- att Sverige bör ta initiativ till förhandlingar med NATO och Warszawa-pakten om marin nedrustning i det nordiska området,
- att utländska flottbesök ska aviseras såframt man inte kan garantera frihet från kärnvapen,
- att Sverige bör söka intensifiera samarbetet med Östeuropa särskilt vad gäller miljö och handel.

### 3.2 Ekologiskt samhällsbyggande

Ett samhällsbygge, som rymms inom de ramar naturen sätter, är ett absolut krav för vår överlevnad på sikt. Viktiga principer i ett sådant samhälle blir energihushållning och indirekt eller direkt tillvaratagande av solenergi liksom återförande av näringsämnen till jordbruket. Eftersom solenergin flyter in utspritt över landet, måste vi få ett mera decentraliserat samhällsbygge för att kunna samla in mesta möjliga av producerad biomassa, vind och vattenkraft. Transporterandet måste av hushållningsskäl minska. Vi får mera av lokal självförsörjning. Därmed åstadkommer vi också ett samhälle, som blir oerhört mycket lättare att försvara även mot militära angrepp. Det erbjuder exempelvis inga feta punktmål för dyrbara kryssningsmissiler.

Ett ekologiskt samhällsbyggande blir en relevant förebyggande åtgärd gentemot miljöhotbilden, såväl som mot den ekonomiska och den militära hotbilden. Ekologiskt samhällsbyggande erbjuder även ett försvar gentemot hotet om solidaritetsförlust genom att en sådan målsättning kan bli en meningsfull samlande nationell idé och uppgift.

På detta område fordras ett stort batteri av olika åtgärder. Här lämnas endast några konkreta förslag med direkt försvarsanknytning som borde kunna bli föremål för beslut tämligen omgående. Vi föreslår:

- att Sveriges energiförsörjning ska grundas på inhemska biobränslen, vattenkraft och vindkraft,
- att Sveriges livsmedelsberedskap ska grundas på en levande landsbygd, där mångformigt ekologiskt lantbruk kan bedrivas med lokal livsmedelsförädling,
- att särskilda medel avsätts för landsbygdens utveckling av speciellt intresse ur försvarssynpunkt,
- att vid varje försvarsområdesregemente inrättas en ekologisk demonstrationsgård.

### 3.3 Allmän värntjänst

Den allmänna värnplikten är oerhört viktig ur demokratisk synpunkt för att motverka att militären blir en separat maktfaktor i samhället. Tyvärr har den dock ännu inte blivit riktigt allmän. Kvinnorna finns inte med i systemet. Genom det beslut, som i december 1989 togs om arméorganisationen, och den allt hårdare utgallringen bland ungdomarna redan vid mönstringen, är snart värnpliktsmodellen helt förfuskad. Det har blivit en allt tydligare konflikt mellan värnpliktsmodellen och krigsmaktens dyra högteknologi. Värnpliktiga blir överflödiga och dyrbara. Även om vi nu skulle tänka om och, som miljöpartiet föreslår, satsa mer på människor än maskiner inom den militära organisationen, så kommer inte alla pojkar att behövas i den delen av försvaret.

Det naturliga steget bör vara att införa en verkligt allmän värntjänst för både män och kvinnor. Man skulle då kunna vidga verksamhetsområdet på ett positivt sätt så att det gäller hela spektrat av arbete, som är nödvändigt för det svenska samhällets överlevnad. Det skulle gälla att värna våra livsbehov eller möta hela den hotbild vi tagit upp inledningsvis. I grundutbildningen skulle finnas en gemensam del, som tog upp grundprinciper för ekologiskt samhällsbyggande, etiska förhållningssätt, något om mänsklig räddningstjänst, lite överlevnadskunskap och civilmotstånd. Därefter fortsatte man i den specialutbildning man uttagits till vid mönstringen. Exempel på verksamhetsområden är fältarbeten för att restaurera och nyanlägga våtmarker, vård av barn, militär jägartjänst, hemskydd, vård av gamla, skydd av sårbara anläggningar, räddningstjänst, luftvärn, provtagnings- och analysarbete i miljövården o.s.v. Verksamhetsområdet blir tillräckligt stort för att alla värntjänstarbetare ska få meningsfulla uppgifter. Det ska finnas en frihet att välja bort vapentjänst utan särskild prövning, men värntjänstmyndigheten ska ha ett ansvar att tillse att den militära delen får en bemanning som är ungefär ett tvärsnitt av svenska folket.

En allmän värntjänst av här skisserat slag har många fördelar:

- ge civilförsvaret och befolkningsskydd en radikal förstärkning
- ge personella resurser att möta hela hotbilden
- avlasta pressad personal inom vårdsektorn – ge den militära beredskapen den personal som behövs men inte mer
- bevara militärmaktens folkliga förankring
- ge starkt ökade möjligheter till internationellt bistånd
- motverka hotet om "solidaritetsförlust" genom att stärka samhörighetskänslan i vårt samhälle.

Förslag om allmän värntjänst lämnas i särskild motion.

### 3.4 Militärt försvar

Den framtida militära hotbildens ovissa natur gör att vi nu måste undvika specialisering och centralisering av krigsmakten. Den militära beredskapen måste ha en hög grad av flexibilitet. Människan är fortfarande mer flexibel än varje maskin. Det är vidare rationellt att vi maximalt söker utnyttja de relativa fördelar vår geografi ger. Detta leder enligt vår mening till en något annorlunda militär strategi och grundorganisation än den som nu gäller. Den

militära beredskapen bör bygga mera på organisation och möjlighet till beväpning av människor än på investeringar i dyrbara stridsfarkoster. Detta skapar en möjlighet att allt efter hotbildens förändringar relativt snabbt med den allmänna värtjänsten som grund öka eller minska den militära beredskapen. Människor, som normalt är utbildade för miljövärn och andra civila försvarsuppgifter, kan efter några månaders utbildning beväpnas. Fordon och fartyg, som används i de civila försvarsdelarna, kan förändras till vapenbärare.

Naturligtvis måste detta vara kopplat till en något förändrad militär strategi. Det blir inte fråga om att "slå" en fientlig styrka, som etablerat ett brohuvud. Att "slå" en sådan kräver minst femfaldig överlägsenhet i manskap och materiel. Det kräver pansar, tungt artilleri och attackflyg. Om vi i stället går in för strategin "svälta ut" kan vi undvara dessa förband. Men vi får satsa på att vara först på plats och vi behöver hemvärn och snabbt mobiliserbart lokalförsvaret för att klara "möta" och "hejda". Optionen "svälta ut" ska sedan klaras med hjälp av ubåtar, luftvärn och jägartrupper, som skär av den fientliga styrkans försörjning och nöter och svälter ut den. Vår armés skydd ska vara personlig skyddsutrustning (t.ex. skyddsväst) och utspridning i terrängen. Pansar passar dåligt. Arméns viktigaste beväpning blir handeldvapen, olika pansarvärnvapen, granatkastare och luftvärnsrobotar, d. v. s. vapen som kan beställas i tillräckligt stort antal för att betala svensk produktutveckling. Grundorganisationen bör vara enligt principen ett regemente i varje försvarsområde (ungefär län eller landskap) som utbildar de förband som behövs inom områdets totalförsvaret plus förband, som är lätt flyttbara över landet. Utbildningen ska ske integrerat över truppslagen. Specialistutbildning och metodutveckling för ingenjör-, luftvärns-, signal- och artilleritjänst ska ske vid ett truppslagscentrum för varje specialgren. Nuvarande truppslagsregementen kan därmed avvecklas. Dock blir underhållsfunktionen av så stor betydelse med tanke även på andra än militära hot att ett "trängcentrum" behövs inom varje militärområde.

Mer detaljerat förslag till arméorganisation lämnades i motion 1989/90 Fö17. Vi vidhåller detta förslag och föreslår således:

- att armén ska ges en grundorganisation som kan möta även icke-militära hot,
- att miljövärnsförband ska inrättas vid sju regementen,
- att Livregementets grenadjärer i Örebro ska få i uppdrag att utveckla metoder för och utbilda i civilmotstånd,
- att en styrka för internationell räddningstjänst ska upprättas vid Kronobergs regemente,
- att samtliga kärnkraftverk ska tilldelas stående skyddsstyrkor,
- att samtliga specialtruppslagsregementen avvecklas med undantag av ett pansarregemente i Skåne,
- att ett truppslagscentrum ska inrättas för vardera luftvärn, artilleri, ingenjörstjänst, underhållstjänst, signaltjänst,
- att två truppslagscentra ska inrättas för jägartjänst,
- att ett truppslagscentrum för underhållstjänst (trängcentrum) ska inrättas i varje militärområde (5 st.),
- att pansartrupperna ska begränsas till en brigad i Skåne och en bataljon i Strängnäs,



- att samtliga stridsskolor ska avvecklas och att verksamheten ska överföras till respektive truppslagscentrum,
- att arméns officershögskolor ska sammanföras till en skola i Karlstad med specialkurser vid respektive truppslagscentrum.

Beträffande flygvapnet föreslår vi att JAS-projektet omedelbart stoppas. Befintligt jaktflyg bör vara till fyllest för de närmaste 15 åren.

När det gäller marinen avvaktar vi med konkreta förslag, fränsett att vi konstaterar behovet av ett u-båtsvapen.

### 3.5 Miljövärn

Som angivits under rubrikerna "Allmän värntjänst" och "Militärt försvar" föreslår vi att det inrättas miljövärnsförband. Behovet menar vi är uppenbart. Vidare bör det ligga en rationalitet i att kunna samordna försvarssatsningarna på miljö- och militärområdet.

Vår värnpliktsarmé och våra välorganiserade regementen med en stor kår av militära lärare, liksom stora delar av vår militära materiel utgör en resurs att sättas in mot miljöförstöringen (Danielsson J., Aftonbladet, 89-05-06). Uppgifter saknas ingalunda. Miljövärnet kan utbilda beredskapsstyrkor som snabbt kan mobiliseras som förstärkning av brandkårerna vid olika olyckor – oljeutsläpp, kemikalieutsläpp, kärnkraftsolyckor, o.s.v. Vidare behövs fältarbetsplutoner som anlägger nya våtmarker, kalkar försurade områden, sanner gamla tippområden, vårdar reservat, o.s.v. Man bör även kunna sköta mycket av det praktiska arbetet kring provtagning och kontroll av luft-, vatten- och markförändringar.

### 3.6 Katastrofberedskap och räddningstjänst

En civil katastrofberedskap är av utomordentligt värde både vid miljökatastrofer och militära angrepp. Satsningar på detta område är säkra investeringar så länge vi inte lyckats få till stånd ett mera robust samhälle. Miljöförstöringen har redan gått så långt och vår sårbarhet är så stor att katastrofer säkert kommer. Civil katastrofberedskap och räddningstjänst är nödvändiga i varje typ av krigssituation. Militära försvarsinvesteringar som JAS eller stridsvagnar kommer däremot att vara mycket osäkra investeringar, även om de blir tekniskt lyckade, eftersom de inte passar gentemot alla typer av militära angrepp.

Räddningstjänstkapacitet är även av stort värde för den internationella beredskapen och till stora delar användbar i en akut flyktmottagning.

De viktigaste investeringsområdena är idag:

- Hemskyddsorganisationen
- ABC-skydd
- Skyddsrum
- Beredskapshänsyn i kommunalteknisk försörjning
- Krigssjukvård

En särskild motion planeras på detta område.

### 3.7 Vapenindustri

Erfarenheten har visat att den hittillsvarande svenska politiken med en restriktiv vapenexport inte fungerat. Nya smuggelaffärer avslöjas undan för undan. Givetvis måste vi ha en vapenindustri så länge vi behöver en krigsmakt och en neutralitetspolitik men vi måste ordna det så att den inte behöver exportera.

Med den typ av militär uppgift och strategi vi förordar blir det fråga om tillverkning av handeldvapen, granatgevär, granatkastare, små pansarvärnsvapen, luftvärnspjäser, kustartilleripjäser, minor, torpeder och mindre ubåtar samt olika slag av ammunition.

Sådan tillverkning och viss utveckling bör kunna bedrivas på ett ekonomiskt försvarbart sätt utan serier förlängda genom export.

Beräffande fordon och flyg ska inte behövas särskilda stridsfarkoster utan man ska i huvudsak förlita sig på lätt anpassade civila typer. Man kan dock i undantagsfall tvingas till import, t.ex. om vi behöver ett nytt jaktplan om ca. 15 år när jaktviggen är slut.

Mot denna bakgrund kan vi föreslå omgående förbud mot all export av krigsmateriel och förhandlingar om redan ingångna kontrakt.

### 4 Försvarsutredandet

Vi har förstått att värdet av kontinuitet i svensk säkerhets- och försvarspolitik betonas så starkt att försvarsutredningar blir ytterligt konservativa. Vi betvivlar inte att det var en rationell fördelning att lägga 95-100% av försvarsinvesteringarna på krigsmakten på 1940- och 50-talen men vi har mycket svårt att se rationaliteten i detta idag.

Utän tvivel har vi en mycket kunnig och duktig kår av yrkesmilitärer, som lyckats hävda sin verksamhetsgren så relativt väl i vår försvarsbudget. Totalförsvarets svagaste länkar finns på annat håll.

Försvarsutredningar, liksom alla andra utredningar, bör slippa att spela en roll som folkklugnande myndigheter. Bättre vore att myndigheter fick spela denna roll om det finns behov därav.

Vi föreslår att man tillsätter två parallella utredningar med direktiv att analysera, bedöma och föreslå åtgärder mot den totala hotbilden vårt samhälle står inför. Ge det ena uppdraget till en forskargrupp och det andra till en fredsrörelsegrupp och låt sedan försvarsdepartement och riksdagens försvarsutskott göra sammanvägningen!

### Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

[att riksdagen av regeringen begär två säkerhets- och försvarspolitiska utredningar, som beaktar hela hotbilden och var för sig lämnar förslag till samordnade försvarsåtgärder före den 30 januari,<sup>1)</sup>

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att JAS-projektet med hänvisning till att ingångna avtal inte fullföljts omedelbart bör avbrytas,<sup>1)</sup>

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att Sverige av berörda länder bör begära en kärnvapenfri zon i Norden,
  2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att utländska flottbesök skall avvisas, såframt man inte kan garantera frånvaron av kärnvapen,
  3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att Sverige bör ta initiativ till förhandlingar med NATO och Warszawapakten om militära nedrustningar i det nordiska området,
  4. att riksdagen av regeringen begär lagförslag om totalt förbud för export av krigsmateriel,
- [att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att kärnkraften av säkerhetspolitiska skäl omgående bör avvecklas.<sup>2</sup>]

Stockholm den 22 januari 1990

*Inger Schörling (mp)*

*Paul Cizsuk (mp)*

*Carl Frick (mp)*

*Kent Lundgren (mp)*

*Claes Roxbergh (mp)*

*Ragnhild Pohanka (mp)*





